

Laulaminen suomen kielen oppimisen tukena

JENNI ALISAARI

Väitöksenalkajaisesityelmä Turun yliopistossa 16. joulukuuta 2016¹

Jo Kalevalassa laulujen mahti tulee osoitetuksi – Väinämöinen saa laulun voimalla jopa Joukahaisen vajoamaan suohon. Laulamisen, tai laajemmin musiikin, vaikutuksia ihmisiin tutkitaankin nykyään yhä enemmän. Mielimusiikin kuuntelu nopeuttaa aivoinfarktista toipumista (Forsblom 2012), musiikin avulla voidaan kuntouttaa kidutettuja pakolaisia (Alanne 2010), laulamalla lievittää kipua (Siedliecki & Good 2006) ja lisäksi musiikin avulla päästään käsiksi traumaattisiin kokemuksiin, jotka eivät ole sanoin tavoitettavissa (Bensimon, Amir & Wolf 2008). Laulaminen luo positiivista mielialaa ja lisää laulajien yhteenkuuluvuuden tunnetta (Huron 2001): jopa laulajien sydämen syke voi synkronoitua yhdessä laulettaessa (Vickhoff, Malmgren, Åström, Nyberg, Ekström, Engwall, Snygg, Nilsson & Jörnsten 2013).

Musiikin on todettu aktivoivan lähes koko aivot, ja siksi myös musiikin vaikutukset ovat laajat (Lake 2002). Esimerkiksi keskittymiskyky ja muisti tehostuvat musiikin avulla (Hallam, Price & Katsarou 2002; Wallace 1994). Laulamista voidaan hyödyntää myös tilanteissa, joissa puhe ei onnistu. Afaatikot ja muistisairaat voivat ilmaista itseään laulamalla, vaikka puhumalla he eivät siihen kykenisi (Cuddy & Duffin 2005; Patel 2005).

Laulamisella tai musiikin kuuntelulla on todettu olevan positiivinen yhteys myös kielen oppimiseen (Abbott 2002; Legg 2009). Aiemmissä tutkimuksissa on todettu, että lauluja laulamalla tai kuuntelemalla voi oppia esimerkiksi uuden kielen sanoja tai rakenteita (Alisaari 2015; Coyle & Gómez Gracia 2014). Useiden tutkimusten mukaan laulujen melodia auttaa sanojen mieleen painamista (mm. Ludke, Ferreira & Overy 2014). Kuten Salaliitto-yhtye laulaa: *Laulan lauluja sun mieleesi, lausun lauseita sun kieleesi.*

---

1. Lektio on julkaistu myös *Kielikukko*-lehden numerossa 1/2017.

Aiemmissa tutkimuksissa ei ole tarkasteltu laulamisen yhteyttä kirjoittamistaitojen kehittymiseen. Väitöskirjaani liittyvissä kahdessa ensimmäisessä tutkimuksessa (Alisaari & Heikkola 2016a, 2016b) tarkastelin yhdessä Leena Maria Heikkolan kanssa, miten aikuisten suomi vieraana kielenä -oppijoiden kirjoittamisen sujuvuus kehittyy, kun opiskelijoita opetetaan laulaen, lauluja kuunnellen tai laulujen sanoja rytmikkäästi lausuen. Tutkimusten kohteena olivat ulkomaisissa yliopistoissa suomea opiskelleet opiskelijat, jotka osallistuivat Suomessa suomen kielen ja kulttuurin intensiivikursseille I tai IIA. Kurssit kestivät neljä viikkoa.

Kurssien aikana opiskelijat saivat suomen kielen opetusta, jossa laulettiin, kuunneltiin lauluja tai lausuttiin laulujen sanoja rytmikkäästi yhteensä seitsemänä, tasaisin välein sijoittuneena opetuskertana noin 15 minuutin ajan kerrallaan. Opiskelijoista muodostettiin kurssin järjestäjien teettämän alkukokeen perusteella kuusi opetusryhmää asetelman 1 esittämällä tavalla niin, että testeistä vähiten pisteitä saaneet sijoitettiin lauluryhmiin ja eniten pisteitä saaneet rytmiryhmiin. Käytännössä erot opiskelijoiden välillä olivat kuitenkin hyvin pienet. Kurssien muu suomen kielen opetus ei eronnut menetelmiltään ryhmien välillä.

Lauluryhmä I	Kuunteluryhmä I	Rytmiryhmä I
Lauluryhmä IIA	Kuunteluryhmä IIA	Rytmiryhmä IIA

Asetelma 1.
Intensiivikurssien opetusryhmät tutkimukseen liittyvien opetusmenetelmien mukaisesti nimettyinä.

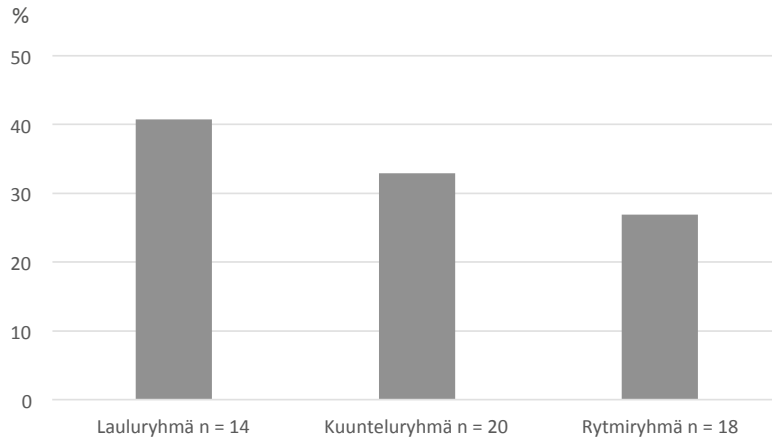
Ensimmäisen tutkimuksen (Alisaari & Heikkola 2016a) kohteeksi valittiin kaikki osallistujat, jotka olivat peruskielitaidon tasolla A2 (N = 51), ja toisen tutkimuksen (Alisaari & Heikkola 2016b) kohteeksi valittiin kolme opetusryhmää, joiden osallistujista 24 (N = 32) oli kielitaidon tasolla A2.1 eli peruskielitaidon alkuvaiheessa. tutkimuksen opetusryhmät olivat Kuunteluryhmä I, Rytmiryhmä I ja Lauluryhmä IIA. Näin ollen osa toisen tutkimuksen kohteista oli samoja kuin ensimmäisessä tutkimuksessa, mutta joukossa oli myös muita opiskelijoita toisen tutkimuksen opetusryhmistä.

Tutkimusten aineistona olivat tarinat, jotka opiskelijat kirjoittivat kuvasarjojen perusteella alku- ja lopputestauksessa. Ensimmäisessä tutkimuksessa kirjoittamisen sujuvuutta tarkasteltiin tarinoiden kokonaissanamäärinä, mutta toisessa tutkimuksessa näkökulma sujuvuuteen oli laajempi sisältäen myös sanojen määrän T-yksiköissä², virheettömissä T-yksiköissä ja lauseissa. Nämä mittarit on todettu parhaiten sujuvuutta mittaaviksi englanninkielistä käsittelevissä tutkimuksissa (Wolfe-Quintero, Inagaki & Kim 1998). Lisäksi tässä toisessa tutkimuksessa tarkasteltiin opiskelijoiden kokemuksia opetusmenetelmistä sekä tapoja, joilla he kertoivat tavallisesti opiskelevansa suomea.

Kun sujuvuutta tarkasteltiin kokonaissanamäärinä, sekä ensimmäisen että toisen tutkimuksen tulokset osoittivat, että laulaminen oli tehokkain tapa oppia, sillä sana-

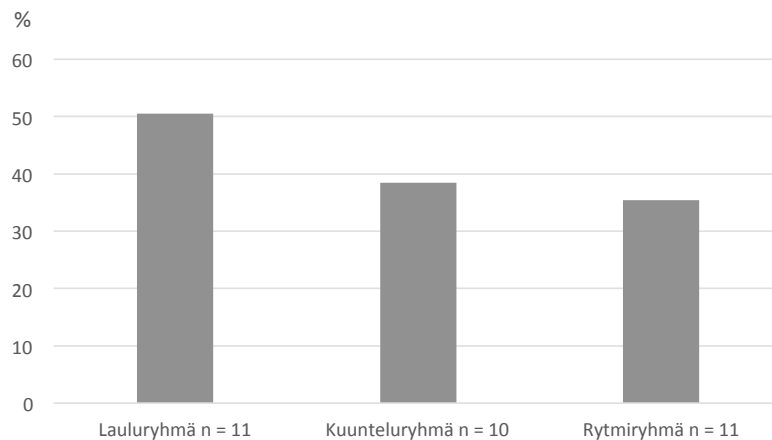
2. T-yksikkö (T-unit) koostuu päälauseesta ja siihen liitetyistä tai upotetuista alisteisista sivulauseista (Hunt 1965: 49).

määrät lisääntyivät eniten laulamalla suomen kieltä opetelleiden kirjoituksissa. Ensimmäisen tutkimuksen tulokset esitetään kuviossa 1 ja toisen tutkimuksen tulokset kuviossa 2.

Kuvio 1.
Kirjoittamisen sujuvuuden kehittyminen ensimmäisessä tutkimuksessa kokonaissanamäärinä tarkasteltuna.

Ensimmäisessä tutkimuksessa lauluryhmä erosi tilastollisesti merkitsevästi rytmiryhmästä ($p = 0,014$) ja laulujen kuunteluryhmä rytmiryhmästä ($p = 0,013$). Laulu- ja laulujen kuunteluryhmien välillä ei ollut tilastollisesti merkitsevää eroa ($p = 0,970$).

Kuvio 2.
Kirjoittamisen sujuvuuden kehittyminen toisessa tutkimuksessa kokonaissanamäärinä tarkasteltuna.

Toisessa tutkimuksessa ero laulu- ja rytmiryhmän välillä oli tilastollisesti merkitsevä ($p = 0,029$), samoin kuuntelu- ja rytmiryhmän välinen ero ($p = 0,010$). Laulu- ja

kuunteluryhmän välillä tilastollisesti merkitsevää eroa ei kuitenkaan ollut ($p = 0,62$). T-yksiköiden, korrekten T-yksiköiden ja lauseiden sanamäärissä ei juuri tapahtunut muutosta tutkimuksen neljän viikon aikana, joten nämä mittarit eivät joko sovellu suomen kielen sujuvuuden tarkasteluun tai sujuvuuden tarkasteluun ylipäänsä tai sitten sujuvuus ei näillä mittareilla tarkasteltuna ehdi kehittyä neljän viikon aikana.

Selvitettäessä opiskelijoiden kokemuksia opetusmenetelmistä ilmeni, että laulamiseen suhtauduttiin kaikkein myönteisimmin. Yksikään opiskelija ei suhtautunut laulamiseen kielteisesti, kun taas sekä laulujen kuuntelu että laulun sanojen rytmikäs lausuminen saivat molemmat myös kielteistä palautetta. Kysyttäessä millä tavoin opiskelijat tavallisesti opiskelivat suomea, suurin osa opiskelijoista kertoi käyttävänsä suomen opiskelussaan mieluiten merkitystä korostavia menetelmiä: 15 opiskelijaa kertoi opiskelevansa suomea mieluiten puhumalla tai kuuntelemalla, viisi opiskelijaa lukemalla tai kirjoittamalla ja vain kuusi kielioppia opettelemalla.

Opiskelijoiden kertomaa mieluisinta opiskelutapaa tai heidän mielipidettään tutkimuksen opetusmenetelmistä voitiin vertailla vain laadullisesti sanamäärään perustuvan sujuvuuden kanssa, koska tilastolliseen vertailuun yksittäiset mielipideryhmät olivat liian pieniä. Sanamääräinen sujuvuus lisääntyi eniten sellaisilla opiskelijoilla, jotka opiskelivat suomea mieluiten joko puhumalla tai kuuntelemalla (keskimääräinen muutos 43 %). Toiseksi eniten sanamääräinen sujuvuus lisääntyi kielioppia opiskelevilla (keskimääräinen muutos 35 %) ja vähiten lukemalla ja kirjoittamalla opiskelevilla (keskimääräinen muutos 28 %). Sillä, millaisia opiskelumenetelmiä opiskelijat kertoivat mieluiten käyttävänsä, ei näyttänyt olevan lainkaan yhteyttä siihen, millaiseksi he kokivat tutkimuksessa käytetyt opetusmenetelmät. Tutkimuksessa kysyttiin myös, käyttivätkö opiskelijat vapaa-ajallaan suomea kurssien opetuksen ulkopuolella. Suurin osa ei ollut käyttänyt suomea lainkaan muualla kuin oppitunneilla, mikä tuo lisää luotettavuutta tutkimuksen tuloksille. Se kuitenkin myös valitettavasti osoittaa, ettei kohdekielinen ympäristö välttämättä lisää opiskeltavan kielen käyttöä vapaa-ajalla.

Kolmannessa tutkimuksessa (Alisaari & Heikkola 2017) tarkasteltiin opettajien uskomuksia ja kokemuksia laulamisesta, laulujen kuuntelusta ja runojen lausumisesta suomen kielen opetuksessa. Tutkimukseen osallistuneet 94 suomen kielen opettajaa uskoivat, että kaikki kolme menetelmää ovat erittäin hyödyllisiä tapoja opettaa suomea. He uskoivat erityisesti laulamisen lisäävän ryhmän yhteenkuuluvaisuuden tunnetta ja runojen lausumisen taas aktivoivan oppijoita. Laulujen kuuntelun ajateltiin ennen kaikkea herättävän tunteita. Laulamisen ja lorutuksen uskottiin sopivan erityisesti ääntämisen harjoitteluun, kun taas laulujen kuuntelun ajateltiin sopivan erityisesti uusien aiheiden esittelyyn ja suomalaiseen kulttuuriin perehdyttämiseen.

Opettajat kertoivat kuitenkin käyttävänsä kyseisiä menetelmiä vain harvoin, jos ollenkaan. Laulujen kuuntelua käytettiin jonkin verran useammin kuin muita menetelmiä, mutta sekin oli pääosin satunnaista. Laulamista ja laulujen kuuntelua käytettiin lähinnä sanaston ja lorutusta ääntämisen opettamiseen.

Uskomukset opetusmenetelmien sopivuudesta eivät siis olleet täysin yhteydessä siihen, mihin tarkoitukseen ja kuinka paljon opettajat käyttivät niitä. Tosin opettajat, jotka käyttivät kyseisiä menetelmiä, uskoivat niiden sopivuuteen. Poikkeuksiakin oli. Jotkut opettajat kertoivat pitävänsä menetelmiä sopimattomina mutta silti käyttävänsä

niitä. Esimerkiksi 37,5 prosenttia opettajista, jotka kertoivat käyttävänsä runoja tekstinymmärtämisen harjoitteluun, ei kuitenkaan pitänyt menetelmää sopivana siihen tarkoitukseen. Lisäksi 10,5 prosenttia opettajista, jotka kertoivat käyttävänsä laulamista tekstinymmärtämisen harjoitteluun, ei uskonut laulamisen sopivan tähän tarkoitukseen. Sama ilmeni laulamisen, laulujen kuuntelun tai runojen käytössä rakenteiden opetuksessa.

Laulaminen on tehokas ja positiivisena pidetty opetusmenetelmä, jota käytetään kuitenkin todella vähän. Koska laulaminen on osoittautunut tehokkaaksi kielenopetusmenetelmäksi myös aiemmissa tutkimuksissa, suomen kielen opettajille voisi suositella laulamisen monipuolisempaa ja tavoitteellisempaa käyttöä opetuksessa. Olisikin hyvä, että opettajankoulutuksessa käsiteltäisiin laulamisen mahdollisuuksia kielen opetusmenetelmänä, jotta opettajat saisivat sekä tietoa laulamisen hyödyistä että rohkeutta menetelmän käyttöön omassa opetuksessaan.

Suomea toisena kielenä opettelevien määrän lisääntyessä on hyvä pohtia, miten kielen opetusta voisi tehostaa ja suomenoppijoita saada integroitua aiempaa nopeammin suomalaiseen yhteiskuntaan. Kielitaito on kotoutumisessa ja työllistymisessä ratkaisevassa asemassa. Siksi tehokkaiden kielenopetusmenetelmien käyttöä pitäisi selvittää vielä laajemmin ja verrata esimerkiksi tässä tutkimuksessa käsiteltyjä laulamista, laulujen kuuntelua tai runojen lausumista niin kutsuttuihin perinteisiin kielenopetusmenetelmiin.

Lähteet

- ABBOTT, MARILYN 2002: Using music to promote L2 learning among adult learners. – *TESOL Journal* 11 s. 10–17.
- ALANNE, SAMI 2010: *Music psychotherapy with refugee survivors of torture. Interpretations of three clinical case studies*. Studia Musica 44. Sibelius-Akatemia. ethesis.siba.fi/files/nbn-fife201309246251.pdf.
- ALISAARI, JENNI 2015: Laulaminen paikallissijojenharjoittelun menetelmänä S2-opetuksessa. – Merja Kauppinen, Matti Rautiainen & Mirja Tarnanen (toim.), *Elävä ainepedagogiikka. Ainedidaktiikan symposium Jyväskylässä 13.–14.2.2014* s. 210–224. Suomen ainedidaktisen tutkimusseuran julkaisuja. Ainedidaktisia tutkimuksia 9. Jyväskylä: Suomen ainedidaktinen tutkimusseura ry. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/154156>.
- ALISAARI, JENNI – HEIKKOLA, LEENA MARIA 2016a: Increasing fluency in L2 writing with singing. – *Studies in Second Language Learning and Teaching* 6 s. 271–292. doi: 10.14746/ssl.2016.6.2.5.
- ALISAARI, JENNI – HEIKKOLA, LEENA MARIA 2016b: Laulamalla sujuvuutta suomenoppijoiden kirjoittamiseen. – *Kasvatus* 47 s. 313–326.
- ALISAARI, JENNI – HEIKKOLA, LEENA MARIA 2017: Songs and poems in the language classroom. Teachers' beliefs and practices. – *Teaching and Teacher Education* 63 s. 231–242. <http://dx.doi.org/10.1016/j.tate.2016.12.021>.
- BENSIMON, MOSHE – AMIR, DORIT – WOLF, YUVAL 2008: Drumming through trauma. Music therapy with post-traumatic soldiers. – *The Arts in Psychotherapy* 35 s. 34–48. <http://dx.doi.org/10.1016/j.aip.2007.09.002>.

- COYLE, YVETTE – GÓMEZ GRACIA, REMEI 2014: Using songs to enhance L2 vocabulary acquisition in preschool children. – *Teaching English to Young Learners* 68 s. 276–285. doi:10.1093/elt/ccu015.
- CUDDY, LOLA L. – DUFFY, JACALYN 2005: Music, memory, and Alzheimer's disease. Is music recognition spared in dementia, and how can it be assessed? – *Medical Hypotheses* 64 s. 229–235. <http://dx.doi.org/10.1016/j.mehy.2004.09.005>.
- FORSBLOM, ANITA 2012: *Experiences of music listening and music therapy in acute stroke rehabilitation*. Jyväskylä Studies in Humanities 192. <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/40653/978-951-39-4935-8.pdf>.
- HALLAM, SUSAN – PRICE, JOHN – KATSAROU, GEORGIA 2002: The effects of background music on primary school pupils' task performance. – *Educational Studies* 28 s. 111–122. doi:10.1080/03055690220124551.
- HURON, DAVID 2001: Is music an evolutionary adaptation? – *Annals of the New York Academy of Sciences. The Biological Foundations of Music* 930 s. 43–61. doi:10.1111/j.1749-6632.2001.tb05724.x.
- LAKE, ROBERT 2002: Enhancing acquisition through music. – *Journal of the Imagination in Language Learning and Teaching* 7 s. 98–106.
- LUDKE, KAREN M., – FERREIRA, FERNANDA – OVERY, KATIE 2014: Singing can facilitate foreign language learning. – *Memory and Cognition* 42 s. 41–52. <http://dx.doi.org/10.3758/s13421-013-0342-5>.
- PATEL, ANIRUDDH D. 2005: The relationship of music to the melody of speech and to syntactic processing disorders in aphasia. – *Annals of the New York Academy of Sciences. The Neurosciences and Music II. From Perception to Performance* 1060 s. 59–70. DOI: 10.1196/annals.1360.005.
- SIEDLIECKI, SANDRA L. – GOOD, MARION 2006: Effect of music on power, pain, depression and disability. – *Journal of Advanced Nursing* 54 s. 553–562.
- VICKHOFF, BJÖRN – MALMGREN, HELGE – ÅSTRÖM, RICKARD – NYBERG, GUNNAR – EKSTRÖM, SETH-REINO – ENGWALL, MATHIAS – SNYGG, JOHAN – NILSSON, MICHAEL – JÖRNSTEN, REBECCA 2013: Music structure determines heart rate variability of singers. – *Frontiers in Psychology* 4 s. 1–16. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2013.00334>.
- WALLACE, WANDA T. 1994: Memory for music. Effect of melody on recall of text. – *Journal of Experimental Psychology. Learning, Memory, and Cognition* 20 s. 1471–1485. <http://dx.doi.org/10.1037/0278-7393.20.6.1471>.
- WOLFE-QUINTERO, KATE – INAGAKI, SHUNJI – KIM, HAE-YOUNG. 1998: *Second language development in writing. Measures of fluency, accuracy, and complexity*. Honolulu: University of Hawaii Press.

Jenni Alisaari: Songs and poems in the second language classroom. The hidden potential of singing for developing writing fluency. *Annales Universitatis Turkuensis. Series B Humaniora* 426. Turku: Turun yliopisto 2016. Kirja on luettavissa osoitteessa <http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/128287/AnnalesB426Alisaari.pdf?sequence=2>.

Kirjoittajan yhteystiedot:
etunimi.sukunimi@utu.fi